

Першы міжнародны імя Жыновіча

натаціі з конкурсу выканаўцаў на народных інструментах

Ларыса ТАІРАВА

Тайрава
Ларыса

Сяргеевна –
музыкант, педагог.

Скончыла

Магадзечанскае
музычнае
фучылічча.

Беларускую
кансерваторию
на класу дэйви і
аркестравага
дырыжыравання.
асістэнтуру-
стажыроўку ў

Маскоўскім
дзяржаўным
інстытуце
культуры.
Кандыдат

мистацтва

дацэнт

Беларуская
універсітета
культуры.

Нарэспе выканаўцы на народных інструментах дачакаліся сваёю часу. Наладзіць міжнародны конкурс на сучасным, крызісным этапе развіція мастацтва вельмі і вельмі цяжка. Тым не менш доўгачаканая падзея адбылася дзякуючы агульным намаганням Міністэрства культуры РБ, Саюза музычных дзеячаў, Саюза кампазітараў і асабліве Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі. Першы міжнародны конкурс імя І.Жыновіча – гэта знакавая, гісторычная падзея, своеасаблівы вынік шматгадовага развіція народнай інструментальнага выканальніцтва ў нашай краіне.

Ён стартаваў 14 лістапада мінулага года, 59 удзельнікаў з Беларусі, Расіі, Украіны, Югаславіі на пяті спектакляхах (домра, балалайка, цымбалы, баян, акардён) змагаліся за ганаровыя званні лаўрэатаў і дыпламантаў. Эта было вельмі цікавае і захапляльнае відовішча. Нажаль, па ўсе спектаклі і былі выдзелены толькі два кампілекты ўзнагарод, што прымусіла арганізатораў конкурсу аб'яднаныць у адзін «блок» баяністу і акардёністу (21 чалавек). У другім (струнічным) блоку змагаліся дамрысты, балалайкі і цымбалісты (38 чалавек). Такое спалучэнне складала пэўная прыкасць як для выканаўцаў, так і для члену журы. Справа ў тым, што ў музычнай сусветнай практицы дома, балалайка і асабліва цымбалы – гэта самастойны інструментальны жанр, а сваёй спектыфікай, выканалыўшай школай, прыёмамі ігры, сваім арыгінальным рэпертуарам. І като дома з балалайкай па сутнасці гуказдабывання належала да струнно-шырокавай групы інструментатаў (іх якіе можна было бы бываць у адну намишаніцу), лык цымбалы з іх ударнно-широкавай прыродай гуказдабывання – даюць сценічны інструмент, і яго прынципы ўсташы ў залежнасці ад музычнай атмасферы. Хіба можна на сусветных спартыўных спаборніцтвах разыграть адрэзінкампілект узлагарод сірод канькабежцаў і лыжнікаў? Аб'яднаніс ж баян і акардённа, роднасыні па сутнасці гуказдабывання інструменты – гэта натуральная зіва амаль дыўсіх замежных конкурсаў і наш конкурс у гэтым сэнсе не выключэнне.

Развіціе і выхаванне сучаснага музы-

канта-выканаўцы немагчыма без конкурсаў. Менавіта ў конкурснай барацьбе фарміруецца прафесійнае майстэрства і загартоўваецца харacter артыста-выканаўцы. Наколькі я памігамо, апошні рэспубліканскі конкурс імя Жыновіча сірод прафесіяналаў праходзіў у 1991 годзе. Звычайна іэты конкурс ахопівае трох ўзроставых груп: малодшую (вучняў ДМШ), сярэднюю (прадстаўнікоў музычных вучыліщ) і старэйшую, куды ўваходзяць сталыя музыканты, студэнты і выпускнікі вышэйшых навучальных установ. Калі для малодшай і сярэдняй груп конкурсы імя І.Жыновіча ладзяцца больш-менш рэгулярна (кожныя трох гады), то рэспубліканскіх конкурсаў імя І.Жыновіча для сталых выканаўцаў (не кожучы пра міжнародныя) не было амаль адзінадццю гадоў. Некалкі накладеніяў музыкантаў выраслі па-за межамі айчынных прафесійных конкурсаў.

Шмат гадоў беларускія музыканты вымушчаны быць сханы за мяжу дзякі таго, каб у конкурснай барацьбе даказаць сваю прафесійную годнасць. І даказвалі дастаткова прыгодаць выдатную перамогу нашага вядомага цымбаліста Міхася Лявончыка на прэстыжным міжнародным конкурсе «Кубак Поўначы» ў Чарапаўцы, дзе ён атрымаў Гран-прэ. Другую прэмію ў гэтым жа конкурсе атрымала беларуская дамрыстка Вольга Дубоўская. Зусім свежы прыклад – бліскучая перамога на міжнародным конкурсе ў Кінгенталі ў 2002 годзе беларускага баяніста Аляксандра Шувалава (першая прэмія). Якому ад імя Прэзідэнта нашай краіны Аляксандра Лукашэнкі быў прэзентаваны інструмент. Крыху раней, у 1995 годзе, наш баяніст Аляксандар Севасцьяні стаў уладальнікам другой прэміі гэтага ж конкурсу. Лаўрэатамі замежных міжнародных конкурсаў у розныя часы стаў акардэністка Анастасія Шкідэрава, Святлана Барэйка, дамрыстка Надзея Ёзявецкіна і многія іншыя музыканты, якіх мы, на жаль, не мелі магчымасці пачуць і пабачыць у атмасфэры вострай конкурснай барацьбы.

Прыкметай рысай апошняга конкурсу з'яўляецца тое, што болынісць яго ўзделыкаў мае цэўныя волыт барацьбы. Да гэтага вышрабаванія яны прыйшли за-

гартаванымі, сфарміраванымі выканаўцамі, за плячымі якіх не адна перамога і не адно спаборніцтва. Сярод іх было шмат лаўрэатаў і дыпламантаў многіх міжнародных конкурсаў – імя В.Андрэя (Санкт-Пецярбург), імя Я.Кока (Кінгінёў), імя Г.Хаткевіча (Харкаў), «Кубак Поўначы» (Чарнавіці), «Жамчужына Паволжжа» (Самара), «Класічная спадчына» (Масква), а таксама конкурсаў у Кастальфедардзе (Італія), Клінгенталі (Германія) і інш. Конкурсаў самага разнага з্বрою з'яўляюцца шмат, і эта вельмі добра, бо яны з'яўляюцца тым найлепшым асіроддзем, дзе музыкант набывае неабходныя прафесійныя якасці артыста-выканаўцы. Акрэсняні таго, конкурс – гэта выдатная магчымасць культуры і эстэтычнага выхавання грамадства. На жаль, Беларусь у конкурснай сіраве крыху адстасе ад іншых краін.

Значная роля ў арганізацыі і правядзенні Першага міжнароднага конкурсу імя І.Жыновіча належала аргкамітэту на чале з першым намеснікам міністра культуры РБ У.Рылаткам і асабліва дырэкта-ру конкурсу дэкану факультэта павышэння кваліфікацыі дацэнту Акадэміі музыкі М.Буду, на плечы якога лёг асноўны арганізацыйны цяжар. Журы складалі вядомыя беларускія музыканты: рэктар Беларускай акаадэміі музыкі народны артыст Беларусі М.Казінец (старшыня), прафесар народны артыст Беларусі Я.Гладкоў, прафесары застужаныя артысты Беларусі М.Сеўрукой, Г.Асмалоўскай, кампазітары У.Дарохін і В.Кузнецоў, а таксама прадстаўнікі замежжа – прафесар Нацыянальнай акаадэміі музыкі Украіны народны артыст Украіны У.Бесфамільнаў, прафесар Літоўскай акаадэміі музыкі прафесар Эдуардас Рабіс, прафесар Петразаводскай кансерваторыі заслужаны артыст Рэспублікі Карэлія А.Дзенісенка, дацэнт Львоўскай акаадэміі музыкі імя М.Лысенкі заслужаны дзеяч мастацтваў Украіны Тарас Іван.

Конкурсныя праслушоўвания складаліся з трох тураў – двух адборачных і агульнага фінальнага. Два першыя туры праходзілі ў розных залах. Баяністы і акардэністы іграли ў зале другога корпуса Акадэміі музыкі па вул. Чычэрына, 5. Струнікам быў выдзелены зала ДМШ

Лаурэат першай прэмii конкурсу
Аксана Хахол (цымбалы).

абмяжкоўваўся 25 – 30 хвілінамі. Як бачна з умоу конкурсу, кожны яго ўдзельнік павінен быў падрыхтаваць складаную канцэртную праграму амаль у двух аддзяленнях, разнастайную ў стылявым сэнсе.

Увесь конкурс – ад пачатку да заключнага канцэрта лаурэатаў – прайшоў на працягу тыдня. Цічажка здагадацца, у якім напружаным рytme адбывалася гэта падзея. Праслушоўванні конкурсантаў, асабліва струннікаў (іх было больш за ўсіх), іншы раз працягваліся да позняга вечара. Але, нягледзячи на позні час, публіка не пакідала сваіх месцаў, праяўлюючы вялізную цікаласць да таго, што адбывалася на спэце. Кожны разумеў, што на нашых вачах творыца гісторыя, і баяўся хоць штосьці пранусціць. Абедзівэ залы былі поўныя. Пастаянна ішлі аматарскія відэа- і аудыёзапісы. І падчас конкурсных прослушоўванняў мне давялося сустрэць шмат музыкантагаў, педагогаў з розных куткоў Беларусі, якія спесцяльна прыехалі паслуhaць конкурс «узы́ву».

Адметней рысай апошняга міжнароднага конкурсу імя І.Жынковіча з'яўляўся дамрыстыту бываўшым удалым. З першых туткаў гэтай вытанчанай віртуознай п'есы было зразумела, што перад намі – музыкант із рамеснік. «Канцэртная кадрыля» Віктара Войціка (у рэдакцыі В.Шчарбака) таксама адпавядала ўсім патрабаванням абавязковага твора – меладычна-танцавальная, разгрнутая па форме, з целым наборам спесцыфічна балалаечных прыёмаў ігры. Саната для цымбалаў соліста В.Кузняцова з яе «рванай» рытмікай (і зноў буйная форма!) у якасці абавязковага твора для цымбалістаў не спрыяла шматбаковому «праесвечванню» конкурсантаў. Акрамя сучаснай, тэхнічнай, дакладнай па форме абавязковай п'есы «Таката» В.Малых, баяністы і акардэаністы на першым туры выконвалі сачыненне цыклічнай формы, а таксама віртуозны твор на свой выбар.

У другім туры праграма струннікаў уключала твор кампазітара XIX – XX ст. у форме санатнага алсгра, сачыненіе кантыленнага характару і два рознахарактарныя творы (у тым ліку беларускага аўтара ці кампазітара краіны, якую прадстаўляе ўдзельнік конкурсу); дамрысты і балалаечнікі выконвалі твор без суправаджэння, што складала 20 – 25 хвілін агульнага гучання. Праграма баяністаў і акардэаністаў у другім туры прадугледжвала поліфонію.

Свабодны выбор праграмы фіналістаў

абмяжкоўваўся 25 – 30 хвілінамі. Як бачна з умоу конкурсу, кожны яго ўдзельнік павінен быў падрыхтаваць складаную канцэртную праграму амаль у двух аддзяленнях, разнастайную ў стылявым сэнсе.

Ядвіга ГРЫГАРОВІЧ,
рэктар Беларускага дзяржаўнага
універсітэта культуры

Анкета

Ядвіга ГРЫГАРОВІЧ,
рэктар Беларускага дзяржаўнага
універсітэта культуры

1. Наша установа з'яўляецца пастаянным падпісчыкам «Мастацтва» з першых дзён яго існавання. Паколькі змест публікацый чансопіса адпавядае профілю прафесійных і навучальных інтарэсаў выкладчыкаў і студэнтаў універсітэта, тэрмін яго захоўвання ў нашых фондах не абмежаваны жорсткімі храналагічнымі рамкамі, і ёсць можнасць як знаёміца з новымі матэрыяламі часопіса, так і звязацца з рэтраспектывам. А з падключэннем бібліятэкі універсітэта да сістэмы Internet будзем шырока выкарыстоўваць і наш сайт.

2. Прыемна бачыць сярод ваших аўтараў даследчыкаў прафесінага і народнага мастацтва, якія працујуць у БДУ культуры. Агульная колькасць іх публікацый складае, як мне ўгульлецца, ужо не менш за сотню. Радуе і той факт, што «Мастацтва» прадстаўляе сваю трывіну і для нашых маладыя навукоўцаў – магістрантаў, аспірантаў.

3. У часопісе можна знайсці шмат цікавых і карысных матэрыялаў пра тэатр і кіно, музыку і жывапіс, адзначаюцца найбольш важныя даты і падзеі ў культуры і мастацтве. Усё супрадаваеца багатым ілюстрацыйным матэрыялам (на жаль, не заўсёды каляровым). Павялічвае навуковую і інфармацыйную вагу часопіса наўясць крытыка-бібліографічнага раздзела.

4. З вялікай цікаласцю ў свой час прачытала артыкулы Гурыя Барышава «Гісторыя графства Шклоўскага, або Як зазначыў А.С. Пушкін, «Зоры бы надта просты...»», Ірыны Дункан «Айседора Дункан. Наватар у мастацтве танца». Прывабляючы артыкулы тэатральнага крытыка Т.Арловай, філосафу М.Крукоўскага, У.Конана. У першую ж чаргу чытаю матэрыялы з рубрыкі «Эстэтыка» (гэта звязана з майёй навуковай работай – даследаваннем тэмы «Эстэтычная накіраванасць асобасіў»).

5. Хочацца прапанаваць пашырыць тэматыку публікаций па актульных сэннях тэмах, такіх, напрыклад, як эканоміка мастацтва, шоу-бізнес, ахова культурных каштоўнасцей, эстраднае мастацтва. Больш хадзелася б бачыць і грутоўных матэрыялаў замежных даследчыкаў. Не ведаю, можа, гэта ідэя ужо вам і дзязініяеца, але ж было бы здорава паспрабаваць выдаць кумулятыўны (за дваццаць гадоў) камплект часопіса на аптычных дысках. Мне здаецца, што ўсё гэта яшчэ больш прывабіла б чытачу.

І яшчэ адна думка. Рубрыка «Хроніка мастацкага жыцця» перараклікаецца з выданнем Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі «Хроніка культурнага жыцця» (выходзіц з 1980 г.). Можа не варта марнаваць час на падрыхтоўку гэтай старонкі?

Анкета

Марыя КУЛЕЦКАЯ – бібліятэкар

Дзены добры!

Дазвольце павіншаваць ваш часопіс з юбілем! Паспехаў вам! 1. Добра, што ёсць у Беларусі такое выданне. Мне яно вельмі падабаецца. Чытаю з самага першага нумара. Я працую бібліятэкарём і таму ў бібліятэцы чытаю. Абміркуваю, захоўваю.

2 – 3. Асабістая я чытаю ў першую чаргу матэрыялы пра народнае мастацтва, выйлічэнне і артыкулы па гісторыі мастацтва. Найбольш запомніліся публікацыі Я.Сахуты, Р.Шауры, М.Раманюка, Б.Крэпака, В.Трыгубовіч, А.Лакоткі, У.Рынкевіча, Г.Сакалова-Кубая, В.Бартлавай і інш.

4. Матэрыялы часопіса грутоўныя, паслядоўныя, але хочацца лепшага дызайну, больш фотадымкаў аўтараў і іх біографій.

5. Часопіс абавязковая выкідзе. Ён запатрабаваны інтэлігенцыяй, студэнтамі, вучнямі мастацкіх і агульнаадукацыйных школ.

6. Недастаткова асвяляюцца народныя святы і абряды, архітэктура і помнікі, беларуское народнае адзенне, строі розных рэгіёнаў.

7. З задавальеннем пачытала б пра А.Лось, Т.Беразенскую, П.Тарніцкую; У.Вішнеўскую, У.Крываблоцкага і Г.Крываблоцкую, К.Малевіча, М.Савіцкага, А.Кузьміча, сям'ю Паплаўскіх і інш.

8. Напішу пра мастацкае жыццё нашага раёна.
г. Пружаны, Брэсцкая вобласць.

Лаўрэат першай
преміі Ігор
Кавашэвіч
(акардэон).

атрымліваюць фестывалі, дзе галоўнымі сведкамі і суддзямі з'яўляюцца слухачы. Кланавасць як "хвароба" закрунула наўгатакія прэстыжныя імпрэзы, як міжнародны конкурс імя П.Л.Чайкоўскага, конкурс у Кінгстоні і многія іншыя. Наш конкурс імя І.Жыновіча ў гэтым сэнсе не выключэнне.

Яркіх адкрыццяў на апошнім конкурсе, бадай што, не было, а вось расчараванняў – шмат. Самым горыннем расчараваннем стала адлучэнне ад конкурсу (адразу пасля I тура) выдатнага балалаечніка з Масквы Ігара Мазгавога – вучня знакамітага Наула Нечытарэнкі. Яркая, віртуозная праграма (1 частка Канцэрта рэ-мінор І.С.Баха, "Кантэртная кадрыя" В.Войціка і "Венгерская рапсодыя" №2 Ф.Ліста), бліскучае, эфектнае выкананне, бэздакорнае валоданне інструментам адразу вылучылі гэтага музыканта ў ранг лідэраў. Але такой смелай заяўкі на лідэрства І.Мазгавому не дараўвалі.

Не меншым расчараваннем для прыхутных сталі нашы дамрысты. У парадунні з расійскімі языкамі выкладалі вельмі бледна ўсё спесе гукадыбывання і майстэрства. Прымесным выклочэннем тут можна лічыць Наталлю Корсак, выхаванку Наваполацкага музычнага вучылішча, якая цяпер займаецца на I курсе Акадэміі музыкі. З першага тура і да самага фіналу Наталля ўпартага ішла да свайго дыплома, захаліяючы публіку моцнай і віртуознай тэхнікай. На жаль, большасць нашых дамрыстаў значна саступалі Л.Міхайлавай і А.Кузняцовой, расіянкам з Санкт-Пецярбурга. У чым тут сірава? Чаму расіянкі гучашь, а ў нашых гукзнікае невядома куды? Расіянкі ўразілі прыхутных выдатным, сакавітым гукам, які бісерам сынаўся з пад іх медыягтараў (асабліва гэтым вылучалася А.Кузняцова). Якое непаўторнае, дзвіноснае гучанне домры! Незабыўнае ўражанне! Здавалася, вось

яны – сапраўдныя лаўрэаты! Як бы не так... У аўладніасці са зімічальнай логікай нашага конкурсу, для лаўрэатаў яны іграі занадта добра, таму пасля другога тура быті, што называецца, "знятая з дыстанцыі".

Прысутны ў зале дамрысты звярнулі ўвагу на безлакорную тэхніку расіянак з Санкт-Пецярбурга. Гэта асабліва заўважалася пры парадапні з беларускімі выкананцамі. Мабыць, справа ў пастапаўцы рук? Паогул, сярод дамрыстаў на конкурсе адбылося сутыкненне трох школ – беларускай, расійскай і украінскай. Грубая, жорсткая ігра В.Белавус, адзінай прадстаўніцы украінскай школы сярод дамрыстаў, выклікала толькі раздражненне. Усе спадзяваліся, што на другім туры мы яс больш не пачнем. Тым не менш нейкім чынам яна дайшла ажно да самага фіналу, дзе атрымала званне дыпламанта.

У выніку вось такіх конкурсных «кульбітаў» піянях лаўрэатаў прыступак быў расчынены. Іх натуральная заняті ў цымбалісты: Аксана Хахоў (клас праф. Я.Гладкова) атрымала першую прэмію; другую падзялілі цымбалістка Юлія Кузьменка (клас праф. Я.Гладкова), балалаечнік з Расіі Капістанін Банданаў і цымбалістка Галіна Лазовік (клас дац. Т.Сергіенкі), якая, на думку многих прыхутных, іграла на ўзору лаўрэата першай прэміі, але чамусьці атрымала толькі другую. На трэцім месцы – таксама цымбалістка Алена Карпенка (клас праф. Я.Гладкова). Дыпламантамі конкурсу, акрамя вышэйназваных, сталі беларускі балалаечнік Дзяніс Забаўскі, які зараз з'яўляецца студэнтам Расійскай акадэміі музыкі імя Песіных, дамрыст з Нікняга Ноўгарода Фёдар Шушанькоў і цымбалістка Алена Шульгойская (клас дац. Р.Падойніцкай). Для украінскага цымбаліста Андрэя Войчука ў гэтай "абойме" лаўрэатаў месца не знайшлося – яго таксама "не пустілі" ў фінал, нягледзячы на моцтае ўражанне ад ігры ў двух першых турах.

Цікавы вынік атрымаўшы ў намінацыі баян і акардэона. Вечная спрэчка сярод баяністаў і акардэоністаў паконіла, які інструмент лепшы ў тэхнічных адносінах, нарэпце вырапана... на карысць выкананіцай. Менавіта выканальніцкае майстэрства з'явілася вырашальным фактарам у конкурсным раскладзе. Два першыя месцы заваявалі акардэоністы – вось табе і аблежаваныя магчымасці інструмента! Несколько гадоў таму такі вынік нельзя было нават уяўіць. А цяпер першая прэмія дасталася таленавітаму

беларускаму акардэоністу Ігару Кавашэвічу (клас праф. М.Сеўрукова). другая – выдатнаму маскоўскаму акардэоністу Сяргею Асокіну (клас дац. Л.Ледзяніёў). На трэцюю прыступку ўзвядзены рафінаваны баяніст Ягор Забелаў (клас дац. М.Булы). Дышломамі адзначаны акардэоністка Анастасія Шкіндзера – таксама вучаніца дац. М.Булы, украінскі баяніст Юрый Кіпень (клас праф. М.Давыдава) і беларускі баяніст Павел Неўмяркышкі (клас дац. І.Аграціна).

Шмат спрэчак разгрэлася вакол уладальнікаў першай і другой прэмій. Большасть слухачоў аддавала перавагу Сяргею Асокіну, як больш прафесійнаму і вытанчанаму музыканту ў парадунні з Ігарам Кавашэвічам. На мой погляд, І.Кавашэвіч значна стручваў, наколькі яго праграма была больш складанай, працяёмкай і наўдзічнай (у парадунні з праграмай С.Асокіна). Так, на III туры І.Кавашэвіч выконваў Санату рэ-мажор Д.Скарлаті, "Ірысце" Ф.Куперэна, Санату № 2 і Імпраўізацыю на тэму песні Ідунаўскага кампазітара А.На Юн Кін. У С.Асокіна праграма больш разнастайная і дэталёва вывераная: III тур – "Метамарфозы" Й.Тамулёніса, Саната мі-мажор Д.Скарлаті, Накшорн В.Чэрнікава, "Рэвізская сказка" А.Шнітке, "Я адчуваю рytm" Д.Горшыні – О.Літэрсана.

Наконт праграмы беларускіх выкананіцай трэба казаць асобна. Шэраг айчынных канкурсантаў засталіся ў пройгрышы ў выніку недарэчна скампанаваных, беззаблічных, адцінанавых праграм. У якасці прыкладу можна называць праграму С.Плахінай (II тур), а як адваротны прыклад – яркую, разнастайную праграму А.Кузняцовой. «Вышадалі з агульнай канвы канкурсанты-акардэоністы з іх цалкам баяннымі рэпертуарамі. Мне могуць запірэчыць: маўляў, акардэоннай музыкі ўвогуле мала. Тым не менш пажадана, каб акардэоністы больш уважліва ставіліся да свайго артыгінальнага рэпертуару. Праграмы некаторых балалаечнікаў, дамрыстаў, а таксама цымбалістаў (Д.Забаўскага, В.Белавус, Г.Лазовік) былі занадта "скрыпічныя" і таму стручвалі ў выпіку пералажэнняў скрыпічнай музыкі на народныя інструменты.

А астатніе... Былі сапраўдныя, набліжаны да намераў міжнародных конкурсаў прэмій, былі спонсары, галоўны з якіх – Барысаўскі завод крышталю і прадпрыемства БелАМА, былі кветкі і, нягледзячы на ўсе выдаткі, было свята.

Фота А.СПРЫНЧАНА.